

اقدام شجاعانه و **مدبرانه** دولت سیزدهم در **اصلاح نظام یارانه‌ها** که در **روزهای اخیر اجرا شد** به‌ادعان اغلب کارشناسان **دلسوز اقتصادی** **امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر بود و حتی عده‌ای از این کارشناسان معتقد بودند این اقدام باید زودتر از این‌ها انجام می‌شد.** **اما ضرورت این اصلاح چه بود؟ و چرا باید ارز ترجیحی حذف می‌شد؟**

به گزارش ایمنّا، افزایش نرخ ارز در پایان سال ۹۶ و افزایش قیمت در سال‌های ۹۷ تا ۹۹، موجب ظهور ارز ترجیحی برای حمایت از اقشار کم‌توان جامعه شد تا با استفاده از این سیاست، بازار داخلی این کالاها کنترل و کاهش رفاه مردم جبران شود.

ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات دارو و کالاهای اساسی مانند گندم، جو، برنج، گوشت قرمز و سفید، روغن نباتی و تخم‌مرغ که مورد نیاز مردم است، اختصاص پیدا کرد تا این کالاها با هزینه کمتری به کشور وارد شود و در اختیار مردم قرار گیرد. با وجود مخالفت کارشناسان و اقتصاددانان، ارز ۴۲۰۰ تومانی از مرداد ۹۷ برای واردات ۲۵ کالا در دستور کار دولت وقت قرار گرفت. با وجود حذف برخی از کالاها مانند گوشت از تخصیص این ارز، اما تصمیم به حذف کلی آن گرفته نشد تا هزینه زیادی به دولت تحمیل شود.

اما معایب این سیاست چیست؟ توزیع رانت، بازصادرات، صادرات پنهان، ایجاد خلل در صادرات برخی از صنایع، از بین‌بردن بهره‌وری، افزایش تقاضای کالاهای یارانه‌ای و خلق پایه پولی از جمله معایب این سیاست است.

تخصیص ارز ۴۲۰۰ موجب شد تا تعداد واردکنندگان بعد از تصمیم بر اجرای این سیاست، افزایش چشمگیری پیدا کند و باعث افزایش تقاضای این افسرد درخصوص اخذ ارز ترجیحی برای واردات شود. علت این افزایش تقاضا نیز مشخص بود و دلیلی جز رانت‌ناشت؛ به این صورت که تولیدکنندگان، مواد اولیه خود را با ارز ۴۲۰۰ تومانی وارد می‌کردند و کالای تولید شده را به نرخ بازار آزاد به فروش می‌رساندند. تفاوت قیمت ارز دولتی و بازار آزاد موجب شد تا کالاهای تولید داخلی مزیت صادراتی پیدا کنند. به‌عنوان مثال می‌توان اشباع بودن بازارهای افغانستان از برندهای روغن ایرانی را مطرح کرد اما به‌دلیل سود زیادی که صادرات این کالاها به کشورهای همسایه داشت، حذف و جلوگیری کامل از قاچاق این کالاها تقریباً غیرممکن به‌نظر می‌رسید.

یکی دیگر از معایب تخصیص ارز ۴۲۰۰ تومانی، صادرات پنهان است. به این صورت که باقی مانده نهاده‌های تولید صنایع گوناگون مجدداً به خارج از کشور صادر می‌شد که از آن قبیل می‌توان به سس مایونز که ماده اولیه تولید روغن است اشاره کرد.

حذف دلار از مبادلات جهانی؛ از رؤیا تا واقعیت

طی سال‌های اخیر بدهی آمریکا به کشورهای دیگر روز به روز افزایش داشته است به حدی که مبلغ این بدهی‌ها به ۲۰ تریلیون دلار معادل تولید ناخالص داخلی یک سال آمریکا رسیده است. در این بین، بزرگ‌ترین طلبکاران آمریکا چین و ژاپن هستند. به نظر می‌رسد مسیر ی‌رنباتی دلار طی چند سال اخیر و افزایش خسارات مالی کشورهای طلبکار از عدم پرداخت بدهی‌هایشان توسط آمریکا، این کشورها را به این فکر واداشته است که در نحوه مبادلات بازرگانی تجدید نظر کرده و به فکر حذف دلار از مبادلات بین‌المللی خود بپیفتند.

از طرف دیگر با توجه به تحریم‌های گوناگون و ظالمانه آمریکا و اتحادیه اروپا علیه کشورهای همچون ایران، روسیه، چین، ونزوئلا و دیگر کشورهای مخالف غرب به نظر می‌رسد این کشورها به سمت کاهش استفاده از دلار در مبادلات تجاری خود بروند. تحریم‌های آمریکا علیه روسیه پس از تهاجم این کشور به اوکراین، یک ضربه شدید بر پیکره دلار آمریکا وارد کرده است. بزرگ‌ترین کشورهای جهان با بزرگ‌ترین اقتصادها از پرداخت به دلار آمریکا دور شده و به طور فزاینده‌ای از هزینه‌ای محلی برای تجارت دو جانبه و چندجنبه استفاده می‌کنند. از جمله این کشورها می‌توان به روسیه، چین، هند، عربستان سعودی و ایران اشاره کرد.

روسیه حتی پس از حذف شدن توسط ایالات متحده و متحدانش از شبکه ارتباطات مالی بین بانکی با همان سوئیفت توانسته به راحتی نفت و گاز خود را به دیگر کشورها صادر کند و از این طریق درآمد سرشاری را نیز کسب کند.

این کشور چندی پیش بود که به دستور پوتین، رئیس‌جمهور این کشور به کشورهای واردکننده گاز خود اعلام کرد که باید تمام هزینه‌های واردات خود را از طریق روبل انجام دهند و به نظر می‌رسد در دیگر صنایع این کشور نیز به مرور زمان پرداخت روبل جایگزین دلار شود.

روسیه خود را برای تأمین ذغال سنگ و نفت چین با استفاده از ارز چین (یوان) آماده می‌کند و قراردادهایی بین روس‌ها و چینی‌ها در این خصوص منعقد شده است و احتمال توافق نهایی نزدیک است که این امر می‌تواند دلار را از مبادلات بین‌المللی حذف کند. به گفته منابع آگاه، فروشندگان نفت روسیه به خریداران چین پیشینه‌دار پرداخت به یوان را داده‌اند. نخستین محموله نفت اسپو که به یوان خریداری شده است، در همین ماه به پالایشگاه‌های خصوصی تحویل داده می‌شود.

طی سال‌های گذشته یکی از سیاست‌های حوزه کشاورزی خودکفایی در تولید گندم بوده است. سسؤالی که ممکن است ایجاد شود اینکه، خودکفایی در تولید این محصول با توجه به کمبود آب چه ضرورتی دارد؟

به گزارش خبرگزاری تسنیم «برونده معجزه آبخیزداری؛ تولید گندم مهم‌ترین بخش زراعت و اقتصاد کشاورزی است» که همه کشورها به‌خصوص کشاوری پیشرفته متناسب با مزیت‌های طبیعی و نسبی تلاش می‌کنند جدی‌ترین و دقیق‌ترین سیاست حمایت را به منظور خودکفایی در تولید این محصول مهم و اساسی نموده تا رکن مهم امنیت غذایی را حفاظت نمایند. خوشبختانه امنیت غذایی و خودکفایی در محصول اساسی به‌خصوص گندم از مواردی است که در اسناد و قوانین جمهوری اسلامی ایران به خوبی مورد ملاحظه قرار گرفته و علی‌رغم خشکسالی‌های سال‌های اخیر، ظرفیت‌های بسیار مناسبی برای تحقق این مسئله مهم در کشور وجود دارد. با توجه به شعار امسال یعنی «تولید، دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرینی» نکته‌ای مهم درباره ضرورت خودکفایی در گندم و ضرورت اهتمام مسئولان به این مسئله مهم بیان می‌شود:
اول: گندم غذای اصلی مردم ایران به شمار می‌رود و به همین خاطر تولید گندم به تاریخ است هم فرهنگ و هم برکت و امروزه ضرورت گندم‌های مقاوم در برابر آفات و روستائیان را هم تشکیل می‌دهد. علاوه بر این، این

مصائب ارز ترجیحی

نکته منفی دیگر تخصیص ارزترجیحی آن است که برخی از صنایع به واسطه بازاریابی موفق شدند مشتریان زیادی در کشورهای همسایه جذب کنند اما با اینکه صادرات کالاهایی که ارزترجیحی دریافت می‌کردند، ممنوع اعلام شد بازار این گروه از تولیدکنندگان و صادرکنندگان را بین برد. برای نمونه این کالاها می‌توان به صادرات کره گیاهی به عراق اشاره کرد. کاهش بهره‌وری، یکی دیگر از مصائب این سیاست بود که از دو طریق ایجاد می‌شد. اولین مورد آنکه به دلیل رانت زیاد ایجاد شده، انگیزه تولید کاهش پیدا می‌کرد و مورد دیگر آنکه با پرداخت این ارز، تعادل در چرخه تولید از بین می‌رفت. سود یک شباهی که این ارز برای برخی ایجاد می‌کرد، موجب شد تا تعداد بسیاری از واردکنندگان برای دریافت ارزترجیحی بزرگ‌نمایی کرده و با دریافت هرچه بیشتر این ارز، از اختلاف قیمت میان ارز دولتی و آزاد سوءاستفاده کنند.

یکی از فواید حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، کاهش کسری بودجه است. با حذف ارز ترجیحی دیگر دولت مجبور به استقراض از بانک مرکزی و چاپ پول نیست. این ارز برای برخی ایجاد می‌کرد، موجب شد تا تعداد بسیاری از واردکنندگان برای دریافت ارزترجیحی بزرگ‌نمایی کرده و با دریافت هرچه بیشتر این ارز، از اختلاف قیمت میان ارز دولتی و آزاد سوءاستفاده کنند. اما همان‌گونه که تخصیص اینـ ارز به فعالان اقتصادی مضرات خاصی داشت، حذف این ارز نیز فواید بسیاری در اقتصاد ایران دارد. کاهش تورم و کسری بودجه، حذف دست دلان و رانت‌خوران و حذف قاچاق از فواید حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی به شمار می‌آید. با توجه به اینکه انتظارات تورمی در شکل‌گیری تورم نقش بسیار مهمی دارد، دولت باید با ساماندهی زنجیره توزیع و نظارت درست بر بازارها، این قسمت از تورم را کنترل کند.

یکی از فواید حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، کاهش کسری بودجه است. با حذف ارز ترجیحی دیگر دولت مجبور به استقراض از بانک مرکزی و چاپ پول نیست. این ارز برای برخی ایجاد می‌کرد، موجب شد تا تعداد بسیاری از واردکنندگان برای دریافت ارزترجیحی بزرگ‌نمایی کرده و با دریافت هرچه بیشتر این ارز، از اختلاف قیمت میان ارز دولتی و آزاد سوءاستفاده کنند.

ارزش این ارز با انتشار اخباری مبنی بر اینکه روسیه قراردادهای عرضه نفت و گاز این کشور را به روبل خواهد بست افزایش یافته است. پول نفت را به یوان دریافت کند، افزایش یافته است. ارزش روبل نیز پس از سقوط اولیه که در همان برهه حمله به اوکراین بود هم اکنون افزایش یافته است.

ارزش این ارز با انتشار اخباری مبنی بر اینکه روسیه قراردادهای عرضه نفت و گاز این کشور را به روبل خواهد بست افزایش یافته است. از بنیابه دلیلیب سببگ، معاون آژانس امنیت ملی آمریکا هم مشخص شده که ایالات متحده در مورد اقدامات روسیه به شدت نگران است چون این کشور مکانیزم پرداختی خود را جایگزین دلار در مبادلات در حال کرده است.

سببگ، که اواخر ماه گذشته در هند بود و در مورد «عواقب این کار برای کشورهای که فعالانه تلاش می‌کنند تحریم‌ها را دور بزنند یا پس بزنند» هشدار داد. او از ایجاد مکانیسم‌هایی برای حمایت از روبل و تلاش برای تضعیف سیستم مبنی بر دلار خبر داد. اکنون این کشورها طعم تجارت بدون دخالت دلار را چشیده‌اند و به نظر می‌رسد تعداد کشورهایی که به سمت استفاده از ارز محلی خود در مبادلات تجاری دوجانبه و چندجانبه می‌روند زیادتر خواهد شد.

امین محمودی

محصول نقش و جایگاه بسیار بالایی در امنیت غذایی دارد و لذا محصول راهبردی محسوب می‌شود. بررسی‌ها نشان می‌دهد روزانه ۴۴ تا ۴۵ درصد انرژی دریافتی و ۴۰ درصد پروتئین مصرفی افراد از طریق گندم تأمین می‌شود. با توجه به حساسیت بالای تولید گندم و نیاز کشور به این محصول مهم و اساسی، متأسفانه در سال گذشته به‌دلیل سیاست‌های اشتباه و غلط دولت قبلی در بخش کشاورزی و امنیت غذایی، غلط قابل توجهی از نیاز گندم کشور از طریق واردات تأمین شد به‌طوری‌که در ماهه سال ۱۴۰۰ حدود ۵ میلیون تن گندم با ارزش بیش از ۱/۶ میلیارد دلار از خارج تأمین شد که در شرایط نامناسب اقتصادی کشور، ارز فراوانی از کشور خارج شد.

دوم: حجم بالای واردات گندم در سال گذشته در حالی است که جمهوری اسلامی ایران در سال‌های گذشته با تولید بیش از ۱۴ میلیون تن گندم توانسته بود ضریب خودکفایی و تأمین امنیت غذایی را تأمین کند. لذا باید گفت با توجه به سابق درخشان گذشته و همچنین ظرفیت و مزیت‌های فراوان منابع خاک و آب، خودکفایی در این محصول به مراتب ساده‌تر از گذشته به نظر می‌رسد؛ اما باید توجه داشت یقیناً رسیدن به مرز خودکفایی در تولید گندم تنها در صورت توجه و اهتمام کامل مسئولان به کشاورزی دانش‌بنیان متقن خواهد شد و مسلماً توجه به شرکت‌های دانش‌بنیان بخش

اقتصادی

از کالاهای اساسی کوتاه خواهد شد. همچنین با حذف این ارز انگیزه برای قاچاق کالاها کاهش پیدا خواهد کرد که نتیجه آن قیمت تعادلی کالاها در اقتصاد داخلی خواهد شد.

ضربان ارز ترجیحی به کشاورزی

ارز ترجیحی همچنین ضربات بزرگی به بخش کشاورزی وارد کرد.

پایگاه اطلاع‌رسانی وزارت جهاد کشاورزی، پاره‌ای از تأثیرات مخرب ارز ترجیحی بر بخش کشاورزی را به شرح زیر برشمرده است:

۱- شاخص بهای تولیدکننده بخش کشاورزی (معیاری از هزینه تولید و شاخص پیش‌نگر که با یک وقفه به سطح مصرف کننده انتقال پیدا می‌کند) و قیمت بازاری کالاهای کشاورزی را افزایش داد و مردم از منافع ارز بهره‌ای نبردند.

۲- به دلیل کاهش منابع مالی برای سرمایه‌گذاری‌های مولد و در واقع هدایت منابع یارانه‌ای به سمت واردات نهاده‌ها و کالاهای اساسی، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی کند و بطئی شد (عدم توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و حرکت به سمت تنوع بخشی نظام تأمین مالی کشاورز)

۳- در بخش کشاورزی کاهش بهره‌وری رخ داد و عملاً به دلیل نبود انگیزه‌های لازم چسبندگی در بخش، بهره‌وری در سطح پایین و رو به کاهش رخ داد. ۴- دانش‌بنیان‌سازی بخش کشاورزی در عمل عقیم شد و هیچ‌گونه سرمایه‌گذاری جدی در فناوری‌های نوآورانه مبتنی بر پایه دانشی شکل نگرفت.

۵- بخش کشاورزی در چرخه عدم ارتقای بهره‌وری و عدم سرمایه‌گذاری جدی گرفتار شد که نتیجه

آن افزایش فقر در بخش کشاورزی، کاهش درآمد کشاورزان و کاهش انگیزه‌های تولید کشاورزی بود.
۶- برخی از طرح‌های خودکفایی به سمت توقف تغییر جهت دادند؛ به گونه‌ای که به‌عنوان مثال در ارتباط با گندم، ردیف بودجه خودکفایی گندم حذف شد.

۷- حمایت‌های سیاستی از تولید داخلی محصولات اساسی جدی گرفته نشد.

۸- تقویت زیرساخت‌های صادراتی شکل نگرفت و به سبب جای آن هم تولید و هم صادرات محصولات پرآب‌بر در دستور کار و حتی مورد تشویق قرار گرفت، به‌گونه‌ای که امروز به تهدیدی برای امنیت غذایی کشور تبدیل شده است. در واقع، تغییر سیاست‌های الگوی کشت از محصولات اساسی و کم‌آب‌بر به سمت محصولات پرآب‌بر و در واقع صادرات آب مجازی رخ داده است.

۹- توجه به ارتقای بهره‌وری نهاده‌های کشاورزی به ویژه در حوزه دام و طیور از فوریت خارج شد، به‌گونه‌ای که زمینه‌های تشدید واردات را فراهم آورد.

۱۰- تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی رخ داد، زیرا واردات گسترده، تولید محصولات اساسی را در داخل کشور غیراقتصادی کرد.

۱۱- عدم ایجاد قدرت بازاری برای محصولات اساسی تولیدی کشور رقم خورد.

۱۲- عدم ایجاد زمینه‌های لازم برای افزایش تولید در واحد سطح و آرزان‌سازی تولید کالاهای اساسی برای تحرک در بازار جهانی.

۱۳- پایین نگه‌داشتن قیمت محصولات کشاورزی به طور جدی در دستور کار قرار گرفت تا انگیزه‌های تولید تضعیف شود (تضعیف تولید داخلی به ویژه در حوزه کالاهای اساسی مشمول قیمت‌گذاری) به نوعی مالیات پنهان بر این‌گونه کالاها وضع شد.

۱۴- هدررفت و نشت بخشی از یارانه ارزی پرداختی (مابه‌التفاوت نرخ ارز ترجیحی و بازار) در طول زنجیره ارزش کالاهای کشاورزی (تفاوت قیمت نرخ ارز دولتی و آزاد و سودی که نصیب واردکنندگان ایجاد می‌کند باعث رقابت شدیدی برای واردات، کاهش تولید و فساد و عدم بهره‌مندی همه ذی‌نفعان از منافع ارز، تورم، شکل‌گیری انتظارات تورمی شد (شکل‌گیری رفتارهای سودجویانه و شد تولید ملی).

با این اوصاف،اقدام دولت رئیسی در اصلاح نرخ ارز کالاهای اساسی به نوعی، نوگرایی و پوست‌اندازی و حرکت به سمت واقعی‌سازی تولیدات کشاورزی در عمل و راستای تأمین امنیت غذایی و ارتقای امنیت درآمدی کشاورزان می‌باشد که در میان‌مدت و بلندمدت به نفع کشاورزی، کشاورزان و همه کشور خواهد بود.

راهکارهای پیشرفت صنعت خودرو

تأمین مالی شرکت‌های بزرگ ازجمله خودروسازها، بازار پول یا همان سیستم بانکی باشد. زمانی که بنگاه‌های بزرگ تولیدی کشور نتوانند از طریق روش‌های متداول در بازار بدهی به تأمین مالی بپردازند، همواره به دنبال تسهیلات ارزان‌قیمت از سیستم بانکی خواهند شد. با توجه به بالا بودن قیمت تمام‌شده خودرو به دلیل گران بودن هزینه‌های جانبی و سربار تولید، ضروری است با توجه به بند ۵ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مبنی بر «سهم‌بری عادلانه عوامل زنجیره تولید» و نیز بند ۶ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مبنی بر «فراش تولید با اصلاح ساختار تولید و بهبود در مدیریت منابع و توازن بین منابع ورودی و خروجی به‌ویژه هزینه‌های سربار تولید و هزینه‌های مالی ضمن افزایش تولید» قیمت تمام‌شده خودرو را کاهش داد.

از سوی دیگر سرمایه‌گذاری و حمایت از واحدهای دانش‌بنیان متناسب با بند ۳ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به‌منظور تولید خودروهای کم‌مصرف در جهت اصلاح الگوی مصرف متناسب با بند ۸ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی از دیگر نکاتی است که باید موردتوجه مدیران این صنعت قرار گیرد.

همچنین ازجمله راهبرتهای تأثیرگذار توسعه صادرات، تولید خودرو، متناسب با نیازهای بازارهای صادراتی است که دربند ۱۰ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مورد تأکید قرار گرفته است.

با توجه به بررسی‌های انجام‌گرفته در روند راهبردی خودروسازان جهان، طراحی و تولید خودروهای هیبریدی و خودروهایی بسا سوخت جایگزین، از موارد مهم در صادرات است که سرمایه‌گذاری در مراکز تحقیق و توسعه (بند ۲ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی) و نیز پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری با کشورهای دیگر (بند ۱۲ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی) قابل اجرا خواهد بود.

اعطای خط اعتباری تولید داخل قطعات خودرو، خرید تضمینی کالاهای دارای مشخصات فنی موردنیاز خودروسازان، راه‌اندازی صندوق سرمایه‌گذاری تخصصی خودرو در بورس، کاهش پلکانی تعرفه‌ها، ادغام در صنعت خودرو، شروط کردن قراردادهای همکاری خارجی، رفع مشکلات ساختاری و حذف شرکت‌های تابعه فرعی غیرضرور، تعمیق و تعریف ارتباط صنعت‌خودرو با مراکز علمی و دانشگاهی و ایجاد شبکه‌ای از قطعه‌سازان و خودروسازان ازجمله راهکارهای توسعه صنعت خودروست.

رضا موسایی

استراتژیک گندم – که مغفول مانده است – کشت دیم است؛ بررسی‌ها نشان می‌دهد کشت دیم یکی از روش‌های کم‌هزینه و استفاده بهتر از منابع طبیعی مانند باران و خاک بوده و نقش‌ی مهم و اساسی در تأمین امنیت غذایی در جهان داشته و خواهد داشت؛ به‌طوری که هم‌اکنون بخشی عمده از کشاورزی دنیا به کشت دیم اختصاص دارد. طبق بررسی‌ها بیش از ۷۰ درصد سطح زیر کشت محصولات کشاورزی در دنیا، کشاورزی دیم است و حدود یک و نیم میلیارد هکتار زمین دیم زیر کشت محصولات دیم دارد. در کشور ما نیز حدود ۱۰ میلیون هکتار اراضی دیم وجود دارد که مدیریت بهینه این اراضی و انجام عملیات آبخیزداری در این اراضی می‌تواند نقش مهمی در نیل به خودکفایی در محصولاتی اساسی به‌خصوص گندم و تقویت ضریب خودکفایی کشور داشته باشد.
دانش‌بنیان و اشتغال آفرینی، توجه به کشاورزی دانش‌بنیان می‌تواند نقش مهمی در خودکفایی در محصولات استراتژیک به‌خصوص گندم و تقویت ضریب امنیت غذایی در کشور داشته باشد و این مسئله مهم با توجه به سابق درخشان قبلی در خودکفایی در محصول گندم در سال‌های گذشته و ظرفیت‌های فوق‌العاده آب و خاک کشور و توان علمی متخصصان دانشمندان کشور در بخش کشاورزی، واقعاً دور از دسترس نخواهد بود.

صفحه ۸

سه‌شنبه ۲۷ اردی‌بهشت ۱۴۰۱

۱۵ شوال ۱۴۴۳ – شماره ۲۵-۲۳

۱۵ شوال ۱۴۴۳ – شماره ۲۵-۲۳

چرا «سمات» تکمیل نمی‌شود؟

دو سال از راه‌اندازی سامانه متمرکز الکترونیکی اطلاعات تسهیلات و تعهدات بانکی می‌گذرد، اما هنوز این سامانه بهره‌برداری نشده است، در حالی که با ایجاد این سامانه یکی از مهم‌ترین چرانه یقه سفیدان یعنی دریافت غیرمجاز تسهیلات بانکی، عدم بازگرداندن تسهیلات و تبانی، ناممکن می‌شود.

به گزارش خبرگزاری فارس، شفافیت از ضروریات رشد اقتصادی جوامع است. دسترسی به اطلاعات شفاف یکی از ابزارهای مدیران رده بالا برای انجام مسئولیت‌ها است.

در دست داشتن اطلاعات شفاف به آنان امکان تصمیم‌گیری‌های آگاهانه در مورد منابع مالی و نحوه مصرف آنها را می‌دهد. یکی از اساسی‌ترین راه‌های ایجاد شفافیت، تعریف قوانین مانع و مانع و ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای پیشگیری از فساد و نظارت بر اجرای قوانین ضد فساد است.

فناوری اطلاعات و ارتباطات با ایجاد سامانه‌های هوشمند، مدیران را در تسهیل و کنترل فرآیندها کمک می‌کند.

جریان‌ها راه‌اندازی سامانه مشترک الکترونیکی اطلاعات تسهیلات و تعهدات بانکی

«سامانه متمرکز الکترونیکی اطلاعات تسهیلات و تعهدات بانکی» به اختصار سemat نامیده می‌شود. این سامانه در سال ۹۸ از سوی بانک مرکزی ایجاد شد. این سامانه در ابتدا نواقص و مشکلاتی داشت و به مرور با رفع ایرادات و اتصال همه بانک‌های کشور به آن، در سال ۱۴۰۰ به دست رئیس‌وقت بانک مرکزی، رسماً رونمایی شد.

سامانه سـمات با تلاش بخش‌های فناوری‌های نوین، اعتبارات و اداره اطلاعات بانکی بانک مرکزی ایجاد شد. با توجه به قابلیت‌ها و مأموریت‌های تعریف شده برای این سامانه، سـمات را به سامانه پرواک ثبت احوال نیز متصل کردند. هدف از ایجاد این سامانه افزایش قدرت بانک مرکزی بوده و کارکردهای متفاوتی برای آن تعریف شده است.

شناسایی و ساماندهی وضعیت اعتباری مشتریان

در جلسه رونمایی از سامانه سـمات، رئیس‌وقت بانک مرکزی خواستار بهره‌گیری دقیق از این سامانه برای ایجاد یک نظام شفاف در اعطای تسهیلات شد تا از انحراف در اعطای تسهیلات جلوگیری شود.

سمات مرجع اصلی اطلاعات تسهیلات و تعهدات بانکی شامل ضمانت‌نامه‌ها و اعتبارات اسنادی کشور است. مزیت سامانه سـمات پردازش سریع و تکمیل نواقص سامانه قبلی، به روزرسانی برخط اطلاعات مشتریان در راستای تجمیع و یکپارچگی اطلاعات تسهیلات گیرندگان شبکه بانکی و بهبود روش تسهیلات‌دهی به مشتریان و پیشگیری از مطالبات غیرجاری بانکی است. در شیوه جدید، اعتبارسنجی فقط بر اساس سابق مشتری در بانکی خاص صورت نمی‌گیرد، بلکه این سامانه جامع، اطلاعات مربوط به یک مشتری را جمع‌آوری در و شبکه جامع بانکی به اشتراک می‌گذارد، دسترسی به این اطلاعات در همه شعب کشور برقرار شده و با تغییرات جدید، به مشتریان بدحساب تسهیلات ارائه نمی‌شود؛ به گفته قمری وفا، مدیر کل روابط عمومی بانک مرکزی، اعطای هر فقره تسهیلات بانکی باید پس از اخذ تایید از سامانه سـمات بانک مرکزی صورت پذیرد.

مهران محرمیان معاون فناوری‌های نوین بانک مرکزی هم با توصیف شرایط جدید اعطای تسهیلات بانکی می‌گوید: «روند دریافت تسهیلات برای افرادی که رفتار مناسبی در قبال تعهدات بانکی داشته‌اند بسیار ساده‌تر و روان‌تر خواهد شد. با راه‌اندازی این سیستم نظارت بر کمیت و کیفیت و نحوه مصرف تسهیلات نظام بانکی تقویت می‌شود. همچنین در نسخه جدید، تسهیلات ارزی نیز قابل استعلام است.»

همه فرایندها ارائه و تسهویه تسهیلات از لحظه انعقاد قرارداد بانک عامل با مشتری تا زمان تسویه در سیستم سـمات قابل پیگیری است. بانک عامل موظف است، قبل از پرداخت تسهیلات، متقاضی را به بانک مرکزی معرفی و شماره پیگیری دریافت کند.

در این فرایند علاوهبر کنترل هویت شخص، وضعیت بدهی مالیاتی و گزارش اعتبارسنجی مشتری نیز بررسی خواهد شد. همچنین بعد از دریافت شماره پیگیری، اطلاعات تسهیلات پرداخت شده به مشتری، مجدد به بانک مرکزی ارسال شده و پس از پرداخت اقساط یا تسویه تسهیلات، اطلاعات در سامانه ثبت می‌شود.

بر اساس قابلیت‌های سامانه جدید، بانک مرکزی می‌تواند در لحظه، عملکرد بانک را بررسی کند. بر خلاف روال گذشته، اطلاعات قیاس از اعطای تسهیلات، برای اخذ مجوز پرداخت در اختیار بانک مرکزی قرار می‌گیرد. در گام بعدی قواعد نظارتی در سامانه پیاده‌سازی خواهد شد و طی آن اگر قوانین و مقررات رعایت نشود، تسهیلاتی به متقاضی داده نمی‌شود، گرچه هم‌اکنون نیز اطلاعات شناسایی شده و برخورد قانونی لازم نیز صورت گرفته است.

فراش کفایت بانک اطلاعاتی و جلوگیری از خلق پول با سـمات

بنابراین گزارش از تعریف ساختار نظارتی جدید بانک مرکزی، تغییرات جدی در سامانه وام‌دهی بانک‌ها ایجاد شده و بخشی از اختیارات بانک‌ها به طور کامل برداشته شده است. این سامانه امکان ارزیابی و محت‌سنجی اطلاعات وارد شده از سوی بانک را دارد. این مدل نظارت در گذشته به صورت ماهانه سپس به صورت فصلی رصد می‌شد و اکنون می‌تواند به صورت روزانه ثبت شود. با این محور اطلاعات دریافت‌کنندگان وام همیشه به روز خواهد بود. از قابلیت‌های سامانه سـمات کمک به کاهش موقوفات بانکی خواهد بود. در این راستا اقدامات تنبیهی و نظارتی زیادی برای حصول اطمینان شبکه بانکی از اهلیت اعتباری مشتریان انجام شده است بنابراین بانک‌ها مشتریان بدحساب را با اعتبارسنجی مبنی بانکی به راحتی شناسایی می‌کنند، بنابراین موقوفات کاهش پیدا می‌کند.

امکان کنترل خلق پول با سـمات
از دیگر موقوعاتی که بانک مرکزی پس از بلوغ سامانه سـمات به دست می‌آورد، کنترل خلق پول است. در حال حاضر اطلاعات کافی در سامانه جدید وجود دارد اما باید قواعد و مولفه‌های نظارتی در سامانه پیاده‌سازی شود تا کنترل و نظارت سیستمی فراهم شود. در این صورت موضوع نقدینگی، تعهدات و تسهیلات کلان تحت نظارت و کنترل قرار می‌گیرد.
بنابراین گزارش در کنار این سامانه، سامانه دیگری تحت عنوان «سامانه ذی‌نفع واحد و روابط اشخاص» در حال راه‌اندازی است. بر اساس سازوکار در نظر گرفته شده، این سامانه با استعلام از سـمات گزارش می‌کند که آیا متقاضی تسهیلات کلانی فراتر از سقف‌های تعیین شده دریافت کرده یا نه. در قاعه با شناسایی فرد ذی‌نفع، قاعده و ضوابط حاکم بر این اشخاص به سادگی قابل پیاده‌سازی خواهد بود. با به دست آوردن این اطلاعات از تشکیل پرونده‌های قضایی در قوه‌قضائیه جلوگیری می‌شود.

راه‌اندازی سامانه ذی‌نفع واحد نیازمند ارتباط با سازمان‌ها و نهادهای دیگر است. این سامانه از سمت بانک مرکزی به طور کامل پیاده‌سازی شده اما اطلاعات مرتبط باید از سوی دیگر دستگاه‌ها بارگذاری شود تا امکان گزارش‌گیری در آن به وجود آید.

یکی از مشکلات سازمان‌ها و نهادهای ضروری برای اتصال به سامانه جدید، نبودن زیرساخت مناسب، بودجه و سخت‌افزار در آن سازمان‌هاست، باید این موضوع را از گرفتاری‌های بروکراسی دست‌وپاگیر اداری خلاص کرد و با مساعدت در راه‌سازی به تحقق این امر اهتمام ورزید، سازمان بازرسی کل کشور و ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی از جمله سازمان‌ها و نهادهایی هستند که مساعدت آنها برای پیاده‌سازی طرح سامانه ذی‌نفع واحد ضروری است. بدین ترتیب با ایجاد این سامانه یکی از مهم‌ترین چرانه یقه سفیدان یعنی دریافت غیرمجاز تسهیلات بانکی، عدم بازگرداندن تسهیلات و تبانی ناممکن خواهد شد. همچنین امکان ردیابی تخلفات مالی به سهولت میسر شده است. انتظار می‌رود در ادامه راه، بانک مرکزی گزارش‌هایی منظم و پیوسته به طرح با پیاده‌سازی سامانه ذی‌نفع واحد باید با چابکی از همکاری با بانک مرکزی استقبال کنند. این سامانه‌ها باید با پیاده‌سازی زیرساخت‌های مورد نیاز، اطلاعات لازم را در سامانه مزبور بارگزاری و از مواجهه دوباره کشور با فاجعه قهرست ایربدهکاران بانکی جلوگیری به عمل آورد.